

działalności Akademii Wychowania Fizycznego, był niezwykle trudny. Jednak dzięki subwencjom i wielkiemu zaangażowaniu władz Akademia mogła prowadzić swoją aktywność. Warto dodać, że mury uczelni opuściło wielu znanych trenerów oraz olimpijczyków.

Tematyka obrad popołudniowych, prowadzonych przez prof. dr hab. Ryszarda Wasztyła, poświęcona była wychowaniu fizycznemu i jego historii na terenie państwa polskiego. W swoim referacie prof. dr hab. Karol Poznański przedstawił narodziny troski o higienę osobistą i zdrowie w XVIII wieku. Porównania stanu higieny oraz poziomu wychowania fizycznego w prawie szkolnym KEN, w Księstwie Warszawskim oraz Królestwie Polskim dokonał prof. dr hab. Leonard Szymański. Kolejne referaty poświęcone zostały aktywności ruchowej w świetle poglądów lekarzy polskich z początków XIX wieku, edukacji fizycznej młodzieży z grup skautowych, kształceniu nauczycieli wychowania fizycznego w pierwszym okresie niepodległej Polski.

Drugi dzień obrad rozpoczął wykładem prof. dr hab. Ryszard Wasztyl przedstawiając historię polskiej i krakowskiej lekkoatletyki. Szereg referatów poświęconych zostało tematyce związanej z powstaniem i działalnością gniazd „Sokoła” oraz rozwojowi sportu i jego nowych dyscyplin na różnych terenach Polski w XX w.

Wystąpienia popołudniowe przedstawiały wkład różnych organizacji i fundacji w rozwój polskiego wychowania fizycznego oraz politykę władz w tym zakresie.

W ostatnim dniu obrad prof. dr hab. Mirosław Ponczek omówił genezę polskiej turystyki zorganizowanej w Zagłębiu Dąbrowskim do momentu wybuchu II wojny światowej. Kolejne wykłady traktowały o rozwoju takich dziedzin sportu, jak: narciarstwo, taternictwo i alpinizm. Na zakończenie omówione zostały konotacje pojęcia „sport” w dawnych i współczesnych ideologiach wspinaczkowych.

W czasie dyskusji nad referatami podniesiono kwestię konieczności wcześniejszego drukowania wykładów w celu głębszego ich przeanalizowania. Zaznaczono też potrzebę rozpoczęcia badań nad początkiem kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego na poziomie akademickim oraz możliwość zorganizowania konferencji na wspomniany temat.

Podsumowaniem przedstawionych referatów był postulat dokonania zestawienia bibliografii i oceny stanu badań dziejów wychowania fizycznego w Polsce.

Joanna Kowalska-Matelska

IV Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny w Olsztynie – Sekcja XIV: „Dzieje Europy i dzieje edukacji dla wspólnego świata”

W dniach 20-22 września 2001 roku obradował w Olsztynie IV Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny. Obok obrad plenarnych, z racji na duże zainteresowanie i szerokie zainteresowania uczestników, toczyły się rozmowy i prelekcje w 20 sekcjach. Jedną z nich była Sekcja XIV, obradująca w Audytorium prof. E. Pijanowskiego, pod hasłem: „Dzieje Europy i dzieje edukacji dla wspólnego świata”.

Przewodniczącymi Sekcji XIV byli: prof. dr hab. Alicja Kicowska z Wydziału Pedagogiki i Wychowania Artystycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i prof. dr hab. Wiesław Jamrozek, pracownik Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Uczestnikami obrad zaś byli przedstawiciele 16 ośrodków naukowych, reprezentujący w większości środowisko polskich historyków wychowania. Sekcja gościła także badacza z Kanady, prof. dra Kas Mazurka z Uniwersytetu w Lethbridge w Kanadzie.

Pierwotnie zaplanowano 48 wystąpień, wysłuchano ich jednak mniej, bo 31. Zostały one zaprezentowane w pięciu blokach tematycznych: „Ku najwyższym wartościom – tradycje polskiej edukacji”, „Regionalizm w badaniach historyczno-oświatowych”, „Dzieje instytucji i środowisk

edukacyjnych”, „Manowce edukacji polskiej” i „Źródła i twórcza wymiana myśli pedagogicznej w dziejach Europy”.

Pierwszy dzień obrad sekcyjnych poświęcony był referatom z dwóch pierwszych bloków. Pierwszy z referentów, Mieczysław Rusiecki przedstawił uczestnikom sekcji ideał wychowawczy w katechezie Kościoła Katolickiego w Polsce. Głównymi tezami były: uniwersalne wartości chrześcijańskiego ideału wychowawczego, niezmiennosc jego istotnych cech, ciągła otwartość na prawdę i dobro odkrywane przez kolejne pokolenia i przeświadczenie, że dobro zawsze zwycięża. Anna Haratyk z kolei omówiła wychowanie patriotyczne i obywatelskie na galicyjskich koloniach wakacyjnych z lat 80-tych XIX wieku. Kolejny referent, Grażyna Karłowska skupiła się na roli nauczycieli domowych w edukacji patriotycznej na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim. Jednym z zamierzeń autorki było przedstawienie sylwetki osoby trudniącej się nauczaniem domowym i wpływu, jaki miały wydarzenia polityczne na treści przez nią przekazywane, np. klęski zrywów niepodległościowych. Edyta Głowacka-Sobiech mówiła o wychowaniu ku najwyższym wartościom w działalności i programie „Eleusis” w okresie niewoli narodowej. Autorka wystąpienia nie tylko przypomniała jedną z najciekawszych organizacji młodzieżowych z początku XX wieku, ale także starała się wykazać, jak wielki wpływ na młodzież miały w omawianym okresie wybitne i nieprzeciętne jednostki, jak np. Wincenty Lutosławski. Następnie głos zabrał Adam Krzanowski, który zaprezentował słuchaczom tradycje wychowania patriotyczno-obywatelskiego w polskim harcerstwie na przestrzeni 90-ciu lat jego istnienia. Wiesław Jamrozek przedstawił referat nt. „Wychowanie obywatelskie a edukacja dla «wspólnego świata» w programach i działalności ruchu młodochłopskiego II Rzeczypospolitej”. Ważnym w propagowanej i realizowanej w omawianym ruchu wersji edukacji obywatelskiej był fakt niezawierania w niej haseł wymierzonych w inne narody i demokratyczne państwa i nieograniczanie zainteresowań młodzieży wiejskiej wyłącznie do problemów własnej warstwy społecznej czy nawet własnej ojczyzny. Te treści, zauważone przez autora wypowiedzi, doskonale korespondowały z naczelnymi hasłami Zjazdu. Jan Pacyno, kolejny referent, omówił formowanie programu wychowania obywatelskiego w czasopiśmiennictwie Akcji Katolickiej w Polsce w latach 1930-1939, w zestawieniu z ówczesną polityką oficjalnych władz. Justyna Gulczyńska natomiast zaprezentowała wychowanie obywatelskie w II Rzeczypospolitej na przykładzie szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w Poznaniu. Autorka położyła nacisk na niezmiennosc głównych idei owego wychowania i fakt potwierdzania ich w praktyce przez młodzież w najbardziej dramatycznych wydarzeniach z historii Polski. Pierwszy blok zagadnień zakończyła swoim wystąpieniem Danuta Drynda. Podjęła ona próbę ukazania wychowania ku wartościom w twórczości pedagogów II Rzeczypospolitej jako ciągłej otwartej i atrakcyjnej oferty dla współczesności. Posłużyła się w tym celu myślą i dorobkiem jednych z najwybitniejszych pedagogów tamtych czasów: Bogdana Nawrocyńskiego i Sergiusza Hessena, którzy uważali, że niemożliwe jest wychowanie bez wartości.

W ramach drugiego bloku zagadnień znalazły się dwa wykłady: Kas Mazurka i Tadeusza Jałmużny. Referat gościa z Kanady, tłumaczony przez Czesława Majorka, dotyczył globalnej edukacji, obecności wielokulturowości w wychowaniu kanadyjskim. Autor przypomniał o powszechnie dziś zauważalnym „wysychaniu” społeczeństw najbogatszych, także europejskich i o potrzebie religijno-kulturowej asymilacji innych nacji, które mogą być ratunkiem dla zachodniej cywilizacji. Wystąpienie Tadeusza Jałmużny natomiast dotyczyło „Przeglądu Edukacyjnego” i jego wkładu w rozwój oświaty i pedagogiki regionalnej. Referent przypominał tradycje pisma z lat międzywojennych i fakt, iż pomysł jego założenia wypłynął ze środowiska nauczycieli-praktyków.

Kolejne wystąpienia miały miejsce drugiego dnia obrad po części plenaryjnej. Rozpoczął je Karol Poznański. Przypomniał on uczestnikom obrad XIV sekcji dzieje walki caratu z polską szkołą w XIX wieku, poczynając od lat 20-tych, aż po likwidację założeń reformy szkolnej Aleksandra Wielopolskiego, tj. do lat 70-tych. Następne wystąpienie, autorstwa Władysławy Szulakiewicz, dotyczyło dziedzictwa naukowego lwowskiego ośrodka badań historyczno-oświatowych. Podkreślono w nim i zaprezentowano dorobek badawczy Szkoły Stanisława Lempickiego, kierunków jego badań i rezultatów, które dotyczyły wspólnej przeszłości, tak historycznej, jak i kulturowej Polaków, Ukraińców, Rosjan.

Autorka stwierdziła przy tym, iż wspólna pamięć o tym fakcie może przynieść obopólną korzyść dla tych narodów na tle jednoczącej się Europy. Krzysztof Jakubiak, kolejny mówca tej części obrad, przedstawił referat nt.: „Modele rodziny jako środowiska wychowawczego wypracowywane i upowszechniane w polskim piśmiennictwie pedagogicznym i rodzinnym XIX i początków XX wieku – do 1939 roku”. Autor stwierdził, że modele życia i wychowania rodzinnego były uwarunkowane kulturowo, tradycjami i systemem prawnym, istotne były przy tym także wpływy regionalne. Zauważył również, że w omawianym okresie w kręgu zainteresowań ówczesnego piśmiennictwa znalazła się także rodzina chłopska jako środowisko wychowawcze. Teresa Gumuła skupiła się tymczasem na szkołach prywatnych w dziejach polskiej oświaty, na jakie bariery one napotykały i jakie miały możliwości rozwoju. Autorka podkreśliła znaczenie szkolnictwa prywatnego na ziemiach polskich, bo odegrało ono ważną rolę: uzupełniało braki szkolnictwa publicznego, przyczyniło się do modernizacji pracy dydaktyczno-wychowawczej, a nawet włączyło się do walki o wychowanie narodowe polskiej młodzieży. Następnie swój referat zaprezentował Stanisław Majewski. Dotyczył on reform szkolnictwa polskiego w XX wieku, tłumaczył warunki ich powstania, źródła i przyczyny ich sukcesów i niepowodzeń. Referent podkreślił, że na reformach tych zaciążyły uwarunkowania polityczne i przemiany ustrojowe państwa, jego problemy ekonomiczne i demograficzne, a przede wszystkim akceptacja poczynań reformatorskich przez środowiska naukowe, oświatowe i całe społeczeństwo. Wystąpienie Joanny Król nosiło z kolei tytuł: „Szkoły średnie ogólnokształcące w województwie szczecińskim w latach 1945-1948 wobec potrzeb integracyjnych regionu”. Mówczyni przypomniła przemiany geopolityczne na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej, trudną sytuację miasta Szczecina i problemy natury społeczno-demograficznej z jakimi musiało się borykać, podjęła się także próby określenia efektów działalności integracyjnej szkoły średniej ogólnokształcącej. Ostatni głos trzeciego bloku tematycznego należał do Ewy Jackowskiej. Przedstawiła ona dzieje Sybiraków jako źródło poznania zasobów psychicznych człowieka.

O manowcach polskiej edukacji mówili natomiast: Andrzej Meissner i Romuald Grzybowski. Pierwszy z nich mówił o indoktrynacji ideologicznej, jakiej podlegało dziejopisarstwo dotyczące szkolnictwa polskiego w latach powojennych, drugi natomiast o „szkoleniu” tzw. „nowej inteligencji” w latach realnego socjalizmu w Polsce („Kursy przygotowawcze na wyższe uczelnie i „lata wstępne” jako element procesu kształtowania „nowej inteligencji” w Polsce w latach 1945-1956”).

Ostatni, piąty blok obrad stworzył swoim wystąpieniem Juliusz Jundziłł. Jego referat dotyczył elementów uniwersalnego charakteru wychowania rzymskiego w okresie cesarstwa w II-IV w. Autor posłużył się, dla zobrazowania owego wychowania, tekstami antycznymi, głównie autorstwa Apulejusza. Wykład Bożeny Stawoskiej-Jundziłł również dotyczył epoki starożytnej. Nosił on tytuł: „Prospołeczne i aspołeczne tendencje wychowania rodzinnego chrześcijan w globalnym społeczeństwie cesarstwa rzymskiego II - V w.” Wioletta Rudnicka skupiła się tymczasem na uniwersalnym aspekcie kształcenia rzymskiego w czasach cesarskich. Wykazała wszechstronność kształcenia w Rzymie, tendencje do interesowania się wiedzą o całym znanym świecie i odejście od egocentryzmu greckiego. Tematykę starożytną w obradach zakończył Sławomir Sztobryn. Przedstawił on uczestnikom sekcji tradycje kultury antycznej i znaczenie stoickiej refleksji nad wychowaniem. Dla potwierdzenia stoickiego przeświadczenia, że kultura oznacza to samo co wychowanie, a to z kolei jest nieustającym procesem, autor powoływał się na poglądy największych stoików czasów starożytnych: Seneki i Marka Aureliusza.

Krzysztof Ratajczak mówił o recepcji europejskiej myśli edukacyjnej w XIII-wiecznej Polsce. Referent przedstawił ten problem w odniesieniu do przejmowania ustawodawstwa szkolnego soborów laterańskiego III (1179) i laterańskiego IV (1215) przez Kościół polski w XIII wieku. W czasy nowożytne wprowadził uczestników obrad XIV sekcji wykład Kazimierza Puchowskiego nt.: „Europa z części świata najprzedsniejsza. Z dziejów edukacji w jezuickich kolegiach szlacheckich Rzeczypospolitej”. Szkolnictwo jezuickie było w dawnej Polsce świadomie związane z programem naprawy Rzeczypospolitej i uświadamiało wychowankom poczucie kulturowej więzi z Europą, kształtowanej na fundamentach dziedzictwa antyku i tradycji chrześcijańskiej. Do problematyki kształcenia zakonnego w czasach nowożytnych nawiązał kolejny referent, Jacek Taraszkiewicz. Jego wystąpienie dotyczyło szkolnictwa

pijarskiego w Europie, w szczególności zaś działania poszczególnych prowincji zakonnych i procesu kształtowania się odrębnego zbioru przepisów regulujących organizację i program kształcenia. Krzysztof Maliszewski mówił natomiast o edukacji dla wspólnego świata w koncepcji Jana Amosa Komeńskiego, która według autora pozostaje ciekawym i ważnym impulsem dla rozwoju współczesnej myśli pedagogicznej, bo zaleca wychowanie, które polega na wyborze – wbrew różnorodności świata – tego, co najistotniejsze. Ostatni referat na obradach sekcyjnych przedstawiła Łucja Kabzińska. Mowa w nim była o udziale polskich pedagogów w międzynarodowych kongresach nauczycieli szkół średnich w okresie międzywojennym. A był on znaczący i wpływał na rozwój myśli pedagogicznej w naszym kraju, zwłaszcza w propagowaniu nowatorstwa dydaktyczno-metodycznego, tworzenie nowych programów nauczania i kształtowanie się ustroju szkolnego. W grupie najbardziej aktywnych uczestników tych zjazdów autorka wystąpienia umieściła nauczycieli-praktyków i nazwiska najwybitniejszych polskich pedagogów. Organizatorzy obrad sekcji XIV zapowiedzieli, że przedstawione referaty ukażą się w druku.

Edyta Głowacka-Sobiech

Międzynarodowa Konferencja Naukowa – „Szkolnictwo niepubliczne w Europie i w Polsce w XX wieku” (Łódź, 22 - 23 października 2001)

W dniach od 22 do 23 października 2001 roku odbyła się w Łodzi międzynarodowa konferencja naukowa nt. „Szkolnictwo niepubliczne w Europie i w Polsce w XX wieku”.

Organizatorem spotkania była Katedra Historii Wychowania i Pedeutologii Uniwersytetu Łódzkiego oraz Katedra Pedagogiki i Studiów Edukacyjnych Wyższej Szkoły Informatycznej w Łodzi. Współorganizatorami konferencji byli także: Zespół Szkół Prywatnych Mariana Woźniaka w Łodzi oraz Towarzystwo Oświatowe „Szkoła 2001” w Łodzi. Uczestnicy reprezentowali ośrodki naukowe z Warszawy, Opola, Poznania, Kielc, Gdańska, Szczecina, Krakowa, Katowic, Jeleniej Góry oraz Bratysławy i Lublany.

Celem konferencji był przegląd rozwiązań organizacyjnych, podstaw prawnych i merytorycznych działalności szkolnictwa niepublicznego różnych stopni w przeszłości i obecnie oraz próba określenia perspektyw jego rozwoju.

Otwarcia konferencji dokonał prof. Tadeusz Jałmużna, którego wystąpienie stanowiło próbę zarysowania działalności szkolnictwa niepublicznego w Polsce. Następnie zgromadzonych uczestników konferencji i gości powitali Rektor Uniwersytetu Łódzkiego oraz Dziekan Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. Konferencję zaszczylicili swoją obecnością i wystąpieniami sponsorzy konferencji: Aniela Bednarek (Wyższa Szkoła Informatyczna w Łodzi) i mgr Marian Woźniak (Zespół Szkół Prywatnych w Łodzi).

W pierwszym dniu konferencji obradom przewodniczyli: prof. K. Bartnicka (Uniwersytet Warszawski) oraz prof. D. Koźmian (Uniwersytet Szczeciński). Wygłoszono 16 referatów. Dwa pierwsze referaty wygłoszone zostały przez gości zagranicznych. Pierwszy przedstawił prof. J. Psenak (Uniwersytet Komeńskiego – Bratysława) i poświęcony był szkolnictwu niepublicznemu w Słowacji w latach 1918 - 2000, drugi natomiast dotyczył szkolnictwa prywatnego w Słowenii i wygłosił go dr M. Simenc (Instytut Pedagogiki – Lublana). Po interesujących wystąpieniach gości swój referat wygłosiła prof. O. Czerniawska (Uniwersytet Łódzki). Podjęła w nim problematykę dotyczącą wizerunku szkoły w aspekcie badań biograficznych. Działalność edukacyjną Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi przedstawił w interesujący sposób w swoim wystąpieniu prof. S. Gawlik (Uniwersytet Opolski). Kolejnym mówcą był dr S. Majewski (Akademia Świętokrzyska), który wygłosił referat pt. „Prawno-organizacyjne podstawy funkcjonowania szkolnictwa prywatnego w II Rzeczypospolitej”.